

МИКИ И НАХОД РИЋА

ПОКАЖИ МАЛОМ РИЋИ СПАВАЊУ СОБУ. МИЃО! И ЗАПАМТИ: СЊИМ ЋЕ МОЖДА БИТИ МАЛО ТЕШКО!

ЕВО, РИЃО... ОВО ЈЕ НАША СОБА! ИЗГЛЕДА ДА НИЈЕ ПРАВА!

ПОУЈ! КАКВА ЈЕ ОВО ИГРАЧКА? ОХ! ПА ТО ЈЕ МОЈА ОБИГНАЛНА ИНДИЈАНСКА СТРЕЛА!

МОЖЕШ ДА УЗМЕШ ГОРЊУ ПОСТЕЛЈУ, РИЃО! ЗАНИМАЈИВИЈЕ ЈЕ И... НЕ! ДОЊА МИ СЕ ВИШЕ СВИЂА! А САД СКЛОНИ СВОЈЕ ПРЂЕ!

ЕЈ! ПА ТИ НИСИ ОПРАО ЗУБЕ И НИСИ СЕ УМИО! ШАЛИШ ЛИ СЕ ТИ ТО?

УПОМОК! ШТА... ШТА ЈЕ ТО? ОХ! ТО ЈЕ ЖАБАЦ ЖИКА! ОН ПОНЕКАД СА МНОМ СПАВА!

КАКО ЛИ МИЃА ИЗЛАЗИ НА КРАЈ СА СВОЗИМ НОВИМ ДРУГОМ...

РИЃА ЈЕ МАЛО ЧУДАН ДЕЧАК! НАДАМ СЕ ДА НЕБЕ НИШТА УЧИНИТИ МИЃИ...

ЕЈ, ВИ! РЕЦИТЕ ОВОМ ЗООЛОГУ ДА МБ СЕ ОКАНЕ! ЗНАШ, УЈКА МИКИ! САМО САМ МУ ПОКАЖИВАО СВОЈЕ ЖИВОТИЊИЦЕ!

ШТА ТО ОЧЕКУЕШ, РИЃО... НАПАД ИНДИЈАНАЦА? ЧОВЕК МОРА УВЕК ДА ЈЕ НА ОПРЕЗИ!

ПА ОВДЕ ТИ НИКО НЕБЕ УЧИНИТИ ЗЛО! ЈА, ДРУШКАНЕ, НИКОМ НЕ ВЕРУЈЕМ!

ЈА ДАН РИЃА! МОРА ДА ЈЕ РАСТАО У ТЕШКИМ УСЛОВИМА!

ТРИ СТАРЕ КИНЕСКЕ ПРИЧЕ

БОГАТАШЕВА ШТЕДЉИВОСТ

Једног дана шетао се неки богаташ са својим сином поред реке, па се изненада оклизнуо и пао у воду. Река је била брза и дубока и он се нашао у великој опасности. Његов син, који није знао да плива, уплашено стаде да дозива помоћ:

— Брзо, брзо! — викао је. — Велика

награда ономе ко спасе мог оца! Борети се очајнички с речном струјом, богаташ довикну сину:

— Не изговарај речи велика награда, глупаче! (Голп) Не губи присебност. (Голп) Не обећавај више од три новчића!

СУЈЕТНИ ТРКАЧ

Био једном један човек који је умео веома брзо да трчи. На ту своју особину био је врло сујетан и увек спреман да се покаже.

Једног дана провали у његову кућу допов, зграби неке драгоцености и даде се у бег. Човек потрча за њим вичући: „Хеј, ти! Стани! Зар не знаш да мени не можеш умаћи?“

Лопов је потрчао још брже и то је страшно разбеснело гоноица, „Мислиш ли да ме у трчању можеш победити, неваљалче? — довикну му је гневно. — Знај да ти је покушај безнадежан!“

Развијши највећу брзину, човек је за трен ока претрчао више од десет киломе-

тара. Трчећи тако, налетео је на једног свог пријатеља.

— Чему толика журба? — запита га пријатељ.

— Гоним лопова! — задихано одговори гоноица заустављајући се.

— А где ти је лопов? — упита пријатељ.

— Неколико километара позади... Престигао сам га! — дахнути одговори тркач и поносно се насмеја. — Мислио је да је бржи од мене, али ја сам му показао...

ВЕШТ ЛАСКАВАЦ

Један млад учењак био је постављен на неки веома важан положај. Пре но што је кренуо да га преузме, он је, као што је то био обичај, отишао у опрштајну посету свом учитељу. Да би проверио његове способности, учитељ га запита како ће се понашати кад почне да долази у додир с високим државним службеницима.

— Снајн ћу се, — одговори младић. — Спремио сам сто „високих шешира“, по један за сваког од високих службеника које ћу срести. Сигуран сам да ћу успети.

„Високи шешир“ су израз који означава неискреност, комплименте којима је циљ да се човек неком додвори. Није онда никакво чудо што се учитељ разбеснео на толики цинизам свог ученика.

— Шта? — повика он, — Зар десет година учења код мене нису ништа створиле од тебе до поквареног ласкаваца? Постигић, младић устаете, поклоните се и поче да се извињава:

— Опрости ми, поштовани учитељу! Али, ти си толико задубљен у своје науке па не знаш како се међу собом понашају обични људи. У свету је, авај, мало таквих који су, као ти, изнад ласкања.

— Има неке истине у томе што кажеш, узвикну учитељ климајући главом. Распали су се најубавније, само је младићева залиха „високих шешира“ била за један мања.

Нисам око РТА ХОРНА

Оно о чему сам сањао 35 година лежало је на прагу остварења. Али, говорећи искрено, бојао сам се да кренем. Досад је само један човек успео да на малом чапцу, сам, олпови око Рта Хорна, па и он је настрадао пре но што се путовање завршило.

Због тог свог сна нашао сам се у Валпараису, у Чилеу. Дани су пролазили, а ја нисам могао да кренем. Гастон Кулхески, вицеадмирал чилеанске флоте, отежавао ми је и онако тежак положај изазван мојом борбом са самим собом. Свакога дана доносио ми је метеоролошке извештаје у којима је стајала увек иста реч: урагани. „Дима, — говори ми је — идите кроз Магеланов Мореуз, даћу вам један разарач као пратњу“.

Море је претстављало за мене неку врсту бекства из живота

Време је измицало. Јер, у години има свега 20 до 30 дана кад се Рт Хорн може олповити на малом чапцу. Починио сам да сумњам да ли ћу уопште кренути, увлачито се у мене страх за живот. Али, осећао сам: ако не покушам, нећу више имати мира, стално ће ме нешто мучити.

Сва она усамљеничка путовања која сам предузимао после обављене жетве на мом малом имању недалеко од Буенос Аиреса била су, уствари, припрема за пловидбу око Хорна. Моје полице биле су препуне књига, мапа и чланака из часописа и новина о Рту Хорну, које сам похлепно читао од своје осме године.

Море је претстављало за мене неку врсту бекства из живота. Чак и за време сезоне орања, кад су се преда мном цртеле свежје бразде, ја сам видео беле, пенушаве бразде које на површини мора оставља крма брода. И кад је, фебруара 1934 године, објављена вест да је у Буенос Аирес стигао Норвежанин Ал Хансен, се намером да олпови Хорн, отишао сам да га видим. Ручао сам и преноћно у његовом броду уочи самог поласка. А кад се сазнало за Хансенову трагичну смрт, био сам као громом погобен.

Хансеново лице и његова мирна одлучност били су ми пред очима кад сам, осам година касније, решен да се не осврћем на неповољне метеоролошке извештаје, и сам дигао сидро и кренуо на пут с кога се он није вратио. Познао сам прво на југозапад, а затим право према југу. Од 9 до 11 часова температура је пала са минус 8 на минус 18 степени. Ветар, заправо ураган, дувао је без престанка. Везао сам крму да бих могао слободно да посматрам сиву маглу која ме је окружавала, очекујући да се она бар негде разбие. Пошто ми по таквој магли секстант није био ни од какве користи, пловио сам наслеп. Ветар, долазећи са Антарктика, ломио се о крст на мом јарболу. Да нисам стално померао руке док сам држао управљач, рукавице би ми се у тренутку следиле за трпо.

Дах ми се претварао у ледене куглице

Стајао сам згрчен крај кормила, док ми се дах из уста и носа претварао у ледене куглице. Нисам смео да ризикujem и сићем у кабину да бих се загрејао на малој керосенској пећи. Јер, ако одем сувише на југ запао бих међу ледене масе Веделовог Мора одалке се више никад не бих изшчупао.

Негде око подне, кроз сиву маглу изненада се пробило сунце. Клизајући се по дебелим наслагама леда, које су покривале палубу, слетео сам у кабину и зграбио секстант. После два минута сунца је нестало. Али, то ми је било довољно да одредим свој положај: налазио сам се око 70 километара северозападно од тачке на којој је требало да променим курс према истоку.

Било је тешко управљати једром, јер су замрзнути конопци постали крти као стакло. Страх од мог подухвата, страх од Рта Хорна, растао је у мени добијајући циновске размере, а ипак ме је нешто гоноило да победим и Хорн и тај страх.

Негде око четири часа по подне, кад је мој брод скренуо на исток да би заобинио Хорн, пред мном се изненада појавила морска површина мирна као огледало. Осећао сам се као човек који се спремао да подигне читав товар, а открио да је у питању празна врећа.

Поскочио сам на палуби и гласно повикао према Хорну: „Шта је ово, доврага? Зар су ово таласи? Зар не умеш да створиш веће? Хансене, и сви ви остали морнари који лежете доле, н дну мора, учинио сам ово из поштовања према вама. Овим сте освећени!“

Али, мирна морска површина била је резултат судара два урагана који су, долазећи са северистока и југозапада, за тренутак неутралисали један другог. Око седам часова, док сам још пловио на исток, налетео је северни ветар брзином од 140 километара на час. Поново везах крму и сидох у кабину. У њој се температура спустила на 14 степени испод нуле. Над мојом главом буњао је град чија су зрна била велика као пиљци.

ДОВИТЉИВИ КЊИЖАРИ

Бечки књижари хоће да заведу једну новину која треба да привуче муштерије и да им олакша избор књига. Према њиховом искуству, купци често не желе да их ма ко саветује приликом избора књига, већ хоће да га врше самостално и натанане. На купца нарочито неповољно утиче кад књијар стоји крај њега и нестрпљиво чека да се он одлучи. Да би се ово избегло, треба створити такозвани либресо, тј. неку комбинацију кафана и књијаре. Ту ће купца моћи да, уз кафу, прегледа књиге које га интересују, седећи и без икакве журбе. У

Од осам до једанаест истрачавао сам свако пола часа да бих проверио правац пловидбе и подесно једра. На палуби се није могло издржати. Креснуо сам шибци о руку; требало је да протекне неколико секунди пре но што сам осетио трење и топлоту — толико су ми руке биле укочене.

Први човек који је сам олповио Рт Хорн

Седео сам згрчен на дрвеној клупи уз сам зид чамца, чистећи од леда стакло на компасу, кад сам осетио страشان грзај улево. Полетео кам напред и ударно лицем о ребро костура чамца. Осетио сам како ми се његова оштра ивица усекала у повије и, чинило ми се, у очи. Обдљивен крвљу, остао сам неко време наслоњен на ребро, а затим се свалио на траг на седиште. Мислио сам да су ми испала оба ока. „Изгубљен сам, — помислих. — Хорн ме је ипак победио!“ Јер, ако сам слеп, са мном је свршено.

Посрћући као пиљан, попео сам се на палубу и изложио главу свежем ваздуху. Хладноћа ми се упила у лице, смрзавајући рану и крв која је текла. Вратио се у кабину, не усуђујући се да додирнем лице. Назад, лагано, почех да додичем прстима и осетих нешто округло. Очна јабучица! „Имам једно око“, — помислих. У том тренутку није ме се тицало шта је с другим. — Нисам слеп... Успеху!

У шест часова изишао сам на палубу, још полуошамућен. Чамца је био потпуно покривен млечнобелом ледом, због чије је тежине газно прилично дубоко. Док сам секиром секао лед, угледах испред себе велику црну масу. Биле су то стене и ја скренућ на југоисток. Наставио сам у том правцу све до сутрадан ујутру, рачунајући да сам, брзином којом сам пловио, за 24 часа стигао у Атлантски Океан. Тада поново промених правац, намеравајући да прођем између Фалкландских Острва и источне обале Хорна. Постојала је још само једна опасност: да не скренем сувише према Хорну и да ме море, које ту стално кључа, не баца на подводне стене.

Протицали су часови испуњени напетостју. Напрегнуто сам буљило у таму. А тада, на неких двадесетак метара од крме, видех како нешто изби на површину. Туђан! Сувише сам се приближио обали и скренућ мало према истоку. Сад сам знао да сам успео и осећао сам да ми је с груди пао камен који ме је годинама притискивао. После четрнаест дана стигао сам у Буенос Аирес.

Вито Дима, фармер из околине Буенос Аиреса, први је и досад једини човек који је на једрици, сасвим сам, олповио око Рта Хорна, борећи се против страшићу буре које у тој области дувају готово без престанка.

неким немачким градовима већ постоје сличне књијаре.

„САЖВАКАНИ“ КЛАСИЦИ

Издавачи Британске енциклопедије, у сарадњи са Чикашким универзитетом, саставили су такозвани „Синоптик“, књигу која у скраћеном облику садржи 443 дела светске књијевности, од Хомера до Фројда. „Синоптик“ ће бити рекламиран под паролу: „Упознајте светску литературу са само пола сата дневно!“ Према прорачунима издавача, за свега 221 и по час читаоца ће моћи да „асимилује“ ремек-дела 74 највећа светска писца.

АТОМСКИ

ЛЕКСИКОН

Изотопи стабилни су изотопи једног елемента који нису радиоактивни. У природи готово сви елементи имају 2 до 10 стабилних изотопа: Пример: у природи угљеник има стабилне изотопе са тежинама 12 и 13; вештачки створени изотопи тежине 11 и 14 се распадају, они су радиоактивни.

Језгро атома (нуклеус) је позитивно наелектрисани део у средишту атома. Језгро практично носи сву тежину атома. Оно

ЈЕЗГРО АТОМА

- ПРОТОНИ
○ НЕУТРОНИ

1
400.000.000.000 mm.

је око 10.000 пута мање од целог атома. Састоји се од протона и неутрона.

Јон је наелектрисани атом или молекул. Производ их радиоактивне честице на свом путу, а могу се произвести и на други начин: реално електричном струјом високог напона.

Јонизациона комора је инструмент за мерење радиоактивног зрачења. Користе се јони које зрачење ствара у ваздуху и мери се њихова количина.

Критична маса је најмања количина неког материјала подложног фисији код кога се може остварити ланчана реакција. Критична маса урана за атомску бомбу је око 20 кг, а за рад уранског реактора неколико тона.

Космички зраци су веома продорни зраци који долазе на земљу из свемира. Пореколо им није потпуно разјашњено.

Ланчана реакција је реакција или процес који сам производи узрок који га је изазвао. На пример, у ланчаној реакцији код урана неутрони произведу фисију ура

ЛАНЧАНА РЕАКЦИЈА

- ПРОТОНИ
○ НЕУТРОНИ

ЈЕЗГРО УРАНА 235

новог језгра, а производ фисије су 3 до 3 неутрона који даље реагује с новим језгрима урана.

Маглена комора (Вилсонова комора) је инструмент за мерење јонизајућих зрачења. Наглим разређивањем влажног гаса, ситне волене капи (магла) се створе на путевима радиоактивних честица које за собом остављају јоне, па се могу видети кратко време.

Маркирање атома је метод за истраживање неког хемичког, физичког или биолошког процеса у коме се истраживани елемент помеша с његовим радиоактивним изотопом, тако да се по радиоактивности може пратити његово кретање. Пример: испитивање кружења јода у живом организму павањем радиоактивног јода, тако да се споља, бројачем, може пратити његово нагомиланање у пожелним органима.

Модератор је материјал који има особину да успорава брзе неутроне. Употребљава се у нуклеарним реакторима. Пример: тешка вода, графит.

Молекул је епој два или више атома. Он је најситнији део хемичког једињења који још има особине целине.

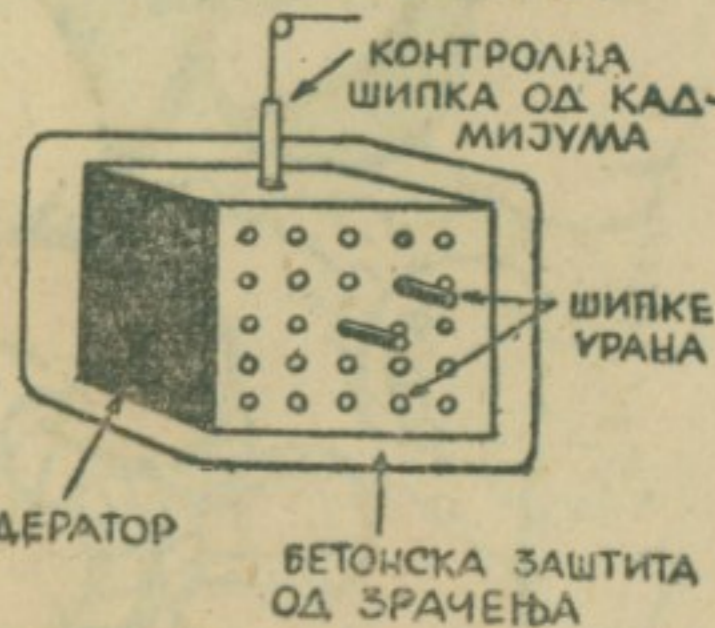
Неутрон је основна наелектрисана честица са атомском тежином један; саставни део свих атомских језгара, сем лаког водоника. Слободни неутрони, погађајући језгра атома, мењају их често тако да они постају радиоактивни. Најјачи извор неутрона је нуклеарни реактор.

Нуклеарна енергија је енергија ослобођена у реакцијама атомских језгара. Она је многопоступно већа од хемичке енергије.

Нуклеарне батке се базе пручавањем и применом позлава које се односе на атомска језгра (нуклеусе — језгра).

Нуклеарни реактор (уранска пех) је уређај у коме се користећи нуклеарну фисију, контролисано ослобађа енергија и радиоактивно зрачење. У реакторима се као гориво употребљавају природни уран, чисти изотопи урана или плутонијум. За одржавање ланчане реакције служе модератори. Снага реактора се подешава укла-

НУКЛЕАРНИ РЕАКТОР

чењем или извлачењем из њега шипки од бора или кадмијума које јако упијају неутроне и тако регулишу брзину фисије. Снага једног реактора се креће до 200.000 kW У специјално конструисаним реакторима може се створена топлота претворити у механичку или електричну енергију. Поред тога, реактори се користе за произвођење вештачких радиоактивних изотопа.

Легендарни градови

Где је била држава краљице од Сабе?

Постоје земље и градови чија имена чаробно звуче и већ столећима распаљују машту милиона људи, а не зна се да ли су икад и постојали. Од свег њиховог господства и сјаја очувало се само неколико рушевина сумњиве веродостојности, или чак ни то, па ипак легенде не умиру. Једна од таквих загонетки је и земља краљице од Сабе. Неки тврде да се њена држава налазила у Арабији, други у Северној Африци, трећи у Перуу. Према библиском предању, краљица од Сабе ишла је у посету краљу Соломону. Она је стигла у Јерусалим са огромном пратњом, док је дуг караван камила носио дарове

чија би вредност изнела око две и по милијарде данашњих динара. Арапско предање каже да је лепа владарка пристала да се уда за моћног Соломона. Поводом њиховог венчања, Соломон је послао краљици од Сабе бродове препуне злата, слоноваче, скупоценог дрвета, дивних паунова, мајмуна и других предмета од велике вредности. Но, и поред оваквих прича о легендарној жени, научници још нису утврдили ни где је било корито реке Офир којом је кроз њену државу прошла велика Соломонова флота носећи дарове.

Постојао је, нажу, град Ис

Недалеко од рта Раз, у Бретањи, постојао је, кажу, град Ис, који је море потопило негде у четвртој или петом веку. Према ономе што знамо из науке, то се морало догодити услед спуштања обале испод површине мора — уколико се уопште такав догађај збио. У сваком случају, с колена на колена преноси се прича да су то вече грађани Иса отишли на починак пошто је краљ Градлон спустио „капију сигурности“ према води. Једино је краљ располагао кључем који је водио у тајну одају, одакле се руковао направом за затварање и отварање пролаза у брани. Градлон је, вели даље легенда, био добар и

правичан владар, али је имао кћер Ахезу, која му је често задавала бриге. Плуна злоће и пакости, уживала је да сваког дана учини бар једно недело. Тог кобног вечера она одлучи да од оца украде кључ од тајне одаје и пусти воду да потече улицама града. Она је хтела само да заплаши грађане, а уместо тога уништила је читав град. Наиме, баш кад је отворила пролаз на брани, на мору се подигла бура. Вода је страховитом снагом журнула у град и за трен ока Ис је, заједно са својим становницима, ишчекао под морским таласима — да се никад више не појави.

Прено затворених уста носи је златну траку

Још давно пре открића Америке људи су наслућивали да постоји неки непознати континент. Касније, подвизи конквистадора распалили су машту Европљана до неслућених размера. Тако се причало да су у тој прекоморској земљи богови „увек жедни крви“, да се староседеоци најчешће добровољно жртвују, и то у току самих свечаности које се одржавају у храмовима. Даље се говорило да се жртвовани сматрају полубоговима и да је часније дати живот пред олтаром него на бојном пољу. Нарочито је истинито да земље Новог света обилују златом, сребром и драгим камењем, о чему је имао

да сведочи и следећи детаљ. У борбама при освајању Перуа, Пизаро зароби једног припадника народа Инка и овај му понуди откуп, који се састојао у томе да заробљеник испуни златом целу једну одају до висине прстију Пизарове уздигну руке. Наводило се како су сами Индијанци причали о необичном граду „Елдораду“, у коме је живео њихов господар, Син Сунца. Овог владара нико није смео да погледа, а он је преко својих увек затворених уста носио златну траку. Те и друге приче утицале су на многе Европљане да напусте дом и отаџбину ради трагања за „Елдорадом“, који никад није постојао. Захваљујући људској машти, створене су многе легендарне земље; захваљујући машти, изгубило је животе на хиљаде људи жељених пустоловина.

WALT DISNEY'S ПЛАШЉИВИ ЛАВ ЛАЛЕ

ПОГРЕШКОМ, ЛАВИК ЛАЛЕ БИО ЈЕ ИСПОРУЧЕН ЈЕДНОЈ УСАМЉЕНОЈ ОВЦИ...

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ПАТАГОНИЈА

риандо Магелан (1470 — 1521), португалски морепловац, први је кренуо на пут око света. То је било 1519 — 1521 године, којом приликом је и страдао. Магелан је, поред осталог, прошао кроз мореуз између крајње јужне тачке континента Јужне Америке и Огњене Земље, па је тај мореуз назван по њему. Пловећи поред Патагоније, 1520 године, он је тамо видео људе висока раста које је због дугих ногу назвао Патагонцима, а по њима је и цела земља прозвана Патагоном.

Патагонци су домороци Патагоније. Они насељавају цео јужни део Републике Аргентине, од реке Негро до Магелановог Мореуза. Њихов број се стално смањује. Просечна висина Патагонаца који живе у северном делу ове земље износи 1,73 метар, а на југу, 1,85. Они су снажна тела. Имају тен маслинасте боје, а косу црну. Обучени су у дуге тунике од коже, а живе у малим шаторима, такође направљеним од коже, које називају толдосима. Претежно су номади и ловци. Коње и волове дове ласом и бо-

лом. Знају да обрађују метале. Мртве сахрањују са оружјем и накитом, а на гробу им убијају коње, да би покојницима служили на „другом свету“. Поред Патагонаца, тамо живи и изванредан број досељеника.

Патагонија углавном заузима јужни део Аргентине, а

једним делом припада Чилеу. На западу се граничи венцем Анда, на истоку је заплускује Атлантски Океан, а на југу је Магелановим Мореузом растављена од Огњене Земље, која је, уствари, природни наставак Патагоније. Површина Патагоније износи око 670.000 квадратних километара.

Патагонија је углавном полусушна травна висораван,

чија просечна висина износи 1.000 метара. Висораван се постепено спушта од Анда према Атлантику, где се завршава стрмом и тешко приступачном обалом. Земља је добрим делом просечена долинама кроз које теку реке, од којих неке пресушују. Има више великих језера и нешто плодних долина. Од животиња има јелена, пума и гуанка.

Клима Патагоније је хладна и сушна. Тамо дувају снажни ветрови и копном и морем, где стварају силне таласе. Главно занимање становника је сточарство. Патагонија даје готово половину аргентинске вуне одличног квалитета, јер се тамо гаји око 12 милиона оваца. Пашњаци не дају довољно хране за стоку, па се она мора хранити жита-

рицама. У плодним долинама река налазе се оазе за гајење пшенице, винове лозе, поврћа и воћа. Постоје и извори нафте.

ОРКЕСТАР

Оркестар је код старих Грка био назив за место где се играло и певало. Уствари, то је простор испред сцене где је хор играо и певало. Тим именом називало се и место на атинском тргу где су се књиге продавале. Стари Римљани тим именом називали су место где су седели сенатори. Данас је то назив за велики скуп инструмената ради извођења неког музичког комада. Војнички оркестар састоји се само од дувачких и ударачких инструмената. Гудачки оркестар састављен је само од виолина, виола, виолончела и контрабаса. Потпуни оркестар састоји се од гудачких, дувачких, лимених и дрвених инструмената и ударачки. Фанфарски оркестар састоји се само из лимених дувачких инструмената.

ШТА ЗНАЧИ: ИНТЕР АРМА СИЛЕНТ ЛЕГЕС?

Интер арма silent leges први је изговорио славни римски говорник Цицерон у свом говору „За Милона“, а то значи: „Под оружјем закони ћуте“, то јест: у рату не важе никакви други закони сем силе.

Израз: интер арма silent leges, значи: „Кад оружје говори, музе ћуте“, то јест: кад се води рат, ту не напредује ни уметност, ни наука.

ПОМОЋ ЈЕ СТИГЛА... АЛИ И НАГРАДА

Једног лепог сунчаног дана почетком марта ове године, двоје деце, брат и сестра, деветогодишњи Жан-Пјер Буше и дванаестогодишња Клодина, шетали су се кроз шуму близу места Шателро, у Француској. Брали су љубичице и скупљали маховину за букет који су желели да поклоне својој тетки. Одједном, Жан-Пјер је ишчекао. Пропао је кроз отвор неког напушеног бунара који је одозго био сакривен грањем.

Невероватно сналажљива и хладнокрвна у таквом једном тренутку кад би сигурно свако друго дете, па и понеко од одраслих, изгубио главу, Клодина је одјурила колико је ноге носе до прве телефонске говорнице — а она је била удаљена добрих 300 метара — и позвала ватрогасце из Шателроа. Затим је похитала кући да обавести своју мајку о несрећи. Кад је све ово обавила, отишла је на улаз у село и чекала долазак ватрогасаца, како би им показала најкраћи пут до напушеног бунара.

Помоћ је стигла благовремено и мали Жан-Пјер био је спасен.

Француско Друштво за заштиту деце одлучило је да предложи Клодину Буше, као свог првог кандидата, за награду од милион франака која се једном годишње додељује за показану храброст и сналажљивост кад су у питању дечји животи. Али, пошто се награда додељује тек октобра месеца, Друштво је већ одредило за Клодину Буше полису на осигурање од 100.000 франака као свој први дар. Новац ће јој бити исплаћен на дан њеног пунолетства.

СИТНО, АЛИ ЗАНИМЉИВО

- Нјујорк и Чикаго заједно имају више аутомобила него Француска са Швајцарском.
- Највећа дубина до које се допрло при истраживању нафте износи 6.800 метара.
- После ратова, алкохол је највећи убица човечанства.
- Пловци у САД за годину дана униште око 200 милиона бичеља жита. Од те количине могло би се умесити 12,5 милијарди хлебова.
- Само људи проузрокују 20 од сто свих шумских пожара.
- Импрегнирано дрво има пет пута дужи век од обичног.
- За последњих педесет година није било неписмених на Гренланду. Школа је обавезна и бесплатна за децу између 7 и 14 година.

НАЈЧИТАНИЈА ДЕЛА И ПИСЦИ

Дело из белетристике које је преведено на највише језика и већ одавно не престаје да води на статистичкој листи јесте Толстојев „Рат и мир“. Оно је преведено у 23 земље. Шекспир и дански приповедач Андерсен заједно су на другом месту — са 22 земље. За њима долазе: Горки, Чехов, Балзак и Џек Лондон, чија су дела преведена на 19 језика. С преводима у 10 земаља, четврто место држи опет група од четири књижевника: Достојевски, Тургенев, Дикенс и Дима-отац. После њих долази први живи аутор и истовремено једина жена-књижевник на тој листи, Американка Перл Бак, чија су дела, заједно с Пушкиновим, преведена на 17 језика.

ПРВИ БИФТЕЦИ ПОСЛЕ НЕКОЛИКО ДЕЦИНИЈА

У Су Ситију, у држави Ајови (САД), после дугог низа година опет је изнето на продају бизоново месо. Некада, док су бизоне довели само Индијанци, било је, према неким проценама, око 60 милиона ових животиња, које су мирно пасле и непрегледним пашњацима америчког Запада. После беспомисленог убијања у току прошлог столећа, остало их је намени два века свега око 540 грла. После времена које тако упечатљиво карактеришу пустоловине Буфала Била, наступио је период забране убијања дивљих бивола. Заштићени законом, бизони су се множили, али у почетку веома споро. Тек од 1934, кад је њихов број порастао на око 4.500, тај процес тече брже. Године 1952 било их је 9.250, а 1956 преко 10.000. Тако се сада појавило на пијаци бизоново месо, први пут после неколико деценија. Било је заклано шеснаест женки и месо је продавано упода јевтиније од говедине.

ТВРЂИ ОД ДИЈАМАНТА

Пре две године објављено је да су неки стручњаци у Америци успели да створе вештачки дијамант излажући графит у прачу високој температури и притиску. Сада је уз примену истог метода створен „боразон“ — материја тврђа од дијаманта. Ова материја добијена је излагањем нитрата бора — белог праха који се понекад назива и белим графитом — притиску од 70.000 килограма на квадратни сантиметар, при температури од 1.700 Целзијевих степени. Боразон може да запара дијамант, што показује да је тврђи од њега. Он такође подноси више температуре од дијаманта. Док дијамант сагори на 900 степени, боразон лако издржава температуру од 2.000 степени.

АВИОН НА СУНЧАНИ ПОГОН

У Сан Франциску је начињен модел авиона који ће покретати електрична енергија добијена непосредно од сунца помоћу такозване „субликонске сунчане ћелије“, монтиране на крилима. Овај модел авиона будућности још није у стању да лети, јер не располаже довољном снагом, али досадашњи резултати и најновија лабораторска испитивања указују да ће и то ускоро бити остварено.

СПОРТИСТИ ПРОФЕСИОНАЛЦИ У СТАРОЈ ГРЧКОЈ

Једина античка земља у којој су одржавана спортска такмичења у савременом смислу била је Грчка. То се нарочито односи на атлетiku. Ова мала земља светлих традиција и високе културе сматра се такође пиониром аматеризма у спорту. Међутим, ништа погрешније од тога.

Последња проучавања организације спорта, система такмичења и награђивања, као и живота спортиста у античкој Грчкој, показала су да је аматеризам код Грка постојао само на речима, док је уствари цвелао професионализам. Чи-

стима давало печено свињско или говеће месо, с меким сиром, као и хлеб без квасца.

По свему изгледа да су антички атлетичари били знатно чвршћи од данашњих. Познат је случај Еуридамаса из Кирене коме је противник у првој рунди једног бокс-меча избио неколико зуба. Да не би показао слабост пред противником и тиме га охрабрио, Еуридамас се савладао и — прогутао сопствене зубе. После тога наставио је борбу с још већом жестином и ускоро приморао партнера на капитулацију.

Већина великих спортских такмичења одржавала се крајем јула, кад сунце најжешће пече. Од одећа такмичари су

тавих хиљаду година пре наше ере спортисти су били плаћени и живели су од прихода добијених с такмичења. Они су заузимали висок ранг у друштву и никоме их није сматрао нерадницима. Били су цењени као људи које је природа обдарила, а систематски рад усавршио њихове изузетне физичке и духовне особине. Уосталом, и само њихово име — атлета, које води порекло од речи атлос, што значи борба, али и рад, најбоље сведочи о томе.

Од најраније младости спортисти су похађали такозване палестре, неку врсту гимнастичких академија, које је финансирала држава. Ту су искусни тренери сатима обучавали младе људе да подносе напоре, да челиче свој дух и тело и да овладају вештином побеђивања.

Пре 3000 година, као и данас, исхрана атлета била је предмет најбрижљивијег проучавања. У Хомерово доба они су се хранили готово искључиво орасима, сувим смоквима и меким сиром. Касније се спор-

носили само обичај појас, а после XV олимпијаде, када се неки Орпис уметљао у узице противничког појаса, спортисти су почели да се такмиче потпуно наги. Да би им тело било гипкије, они су се мазали маслиновим уљем помешаним с пчелињим воском.

Победници атлетских такмичења добијали су многобројне и разноврсне награде: круне, палмове гранчице, шешире, појасеве, ешарпе и слично. Често су уз такве трофеје добијали и замашне суме новца. Најбољима од њих још за живота су подизали споменици.

Грчки спортисти су обично умيرали млади и њихова каријера ретко је трајала дуже од пет година. После повлачења са спортског поља добијали су до краја живота бесплатну храну и мања новчана средства од своје општине. У доба Содоно, великог присталице буџетских уштеда, спортисти су, поред хране, добијали пензију од око 500 драхми, што износи око 300.000 данашњих француских франака.

Клопка мудре лије

Ловац Ове Олсен, из Олофстрема, у Шведској, пролазећи једног зимског дана кроз шуму чуо је псећи лавек. Готово истовремено, из шуме је искочила лисица и, не осврћући се на ловаца, отскакутала према оближњем језеру покривеном ледом.

Лисица се опрезно кретала по леду све док није дошла до места где вода није била залеђена. С крајњом обзиривошћу дошла је до саме ивице, а онда, подешавајући своје кораке, она се истим трагом вратила до саме обале језера. Ту је, у великом скоку, скренула с путање и убрзо се изгубила у жбуњу.

Минут-два после тога, из шуме је искочио и онај пас кога је Олсен чуо како лаје и јурнуо по свежем лисичјем трагу. Он је каскао преко залеђеног језера погнуте главе, већ диктујући је све док није

било сувише дошкан. Олсен је са обале убрзо чуо како је необазриви пас бућнуо у је-

зеро, заскочио и — нестао у леденој води. Вешто постављена клопка гета-лије потпуно је успела.

НИКАДА СЕ НЕЋЕ САЗНАТИ...

Никада се неће сазнати ко је пронашао четкицу за зубе. Па ипак, то незаменљиво средство које служи сваком цивилизованом човеку за одржавање хигијене уста и зуба има своју дугу историју.

Први аутентични документи који сведоче о свакодневној бризи људи за одржавање хигијене зуба потичу од старих Асираца, који су 700 до 800 година пре наше ере савесно трљали зубе — прстима. Неколико столећа касније, Римљанке из Цицероновог доба чиниле су то исто, али помоћу нарочите четке без длака. То је била једна овална дршка од меког дрвета на коју се стављао мастик, некакав мирисно-опојни прахак за бељење и заштиту зуба. Мاستик је претстављао смешу праха вулканског камена плаваца и мермерне прашине, којима су додавани органски екстракти дучевина младих животиња или деце (мокраће и слично).

Будисти су много времена пре Римљана четкали зубе комадом заобљеног прута младице неког индијског дрвета без чворова. Оваква „четкица за зубе“ мења се сваког дана, освешћена је за време верског обреда, а још и данас је употребљавана око 300 милиона Индијаца. Муслимани су за прање зуба од давнина употребљавали мисвак, парче меког дрвета које се претходно држи 24 часа у води. Затим се врх дрвета разбије каменом и расплете у нити, које потсећају на савремене четкице за прање зуба.

У Средњем веку мало ко пере зубе. У Француској су ретки појединци трљали зубе помоћу нарочитог убруса. Еразмо Ротердамски на једном месту пише како је нездравно и неучтиво чистити зубе крајем столјака за време обеда на коме има гостију. Четкицу за зубе сличну данашњој први пут су почели да употребљавају Кинези, око 1500 године. Она је већ имала дршку, а наместо чекиња била су оштра свиљена влакна.

Права савремена четкица за зубе јавља се у Европи тек почетком осамнаестог века. Први њен опис налази се у једном немачком лексикону штампаном 1713 године у Лајпцигу. Па ипак, требало је да прође доста времена док она није продрла у народ. Још и за време Луја XVI људи су невероватно вртели главом кад би видели да се неко служи четкицом за прање зуба.

Тек око 1800 године енглеске четкарнице почеле су да производе веће количине четкица за зубе намењених широкој потрошњи. Далековидни британски трговачки путници грабили су се за нову робу, којом су брзо зарадили континент. Прање зуба постало је мода и свет је навало да купује „нови“ артикал, коме су се до тада потсмеваали.

Занимљиво је да се и данас добар део становништва, чак и у напреднијим земаљама, не служи овим хигијенским средством. Статистике показују да у Француској никад не пере зубе 37 процената становништва.

ДЕЦА-СТУДЕНТИ

Правила свих универзитета и колеџа у Америци садрже пропис о годинама које кандидат треба да има да би се могао уписати у ове научне установе. Једини изузетак претставља Харвардски универзитет у Масачусетсу. Откако је основан, 1636, он је примао студенте само на основу духовне способности, без обзира на њихову старост. Његов досад најмлађи студент био је Паул Дедли, који је почео да га похађа кад му је било десет година. Ове јесени Харвард је добио једног новог младог студента. То је Фред Сефијел, који је тек напунио једанаест, али већ обећава да ће постати даровит нуклеарни физичар.

НАЈДУЖИ КЕЈ НА СВЕТУ

Најдужи кеј на свету налази се у Француској. Простире се уз Сену, од Епинеја до Шоази-а-Роа, у дужини од 42 километра, од чега неких дванаест километара обухвата обалу ове реке поред самог Париза. Свако успутно пристаниште чувено је по нечему. На пример, у Берију се утоварује вино, у Сен Бернару воденично камење, у Селешену песак и шљунак. На обема крајњим тачкама овог кеја налазе се најсавременији уређаји за утовар и истовар: дизалице, пумпе, цинковски аспиратори за пшеницу, итд. Помоћу њих се врши утовар и у велике морске бродове подешене за пловидбу рекама, који скрећу у Сену долазећи из Енглеске, Холандије, Белгије и скандинавских земаља.

КО НАЈВИШЕ ЈЕДЕ МЕСО?

Највећи месоједи на свету су становници Новог Зеланда и Аустралије, док су пре њих то место заузимали Аргентинци и Уругвајци. У Европи су први Французи, са 56,5 килограма меса годишње по становнику. После њих долазе: Данци (56 кг), Немци (47), Швеђани (44), итд.

ИСТОРИСКИ РЕЧНИК СВИХ ЕВРОПСКИХ НАРОДА

Историски речник који ће обухватити поглед свих земаља Европе биће израђен на предлог Емила Луса, професора универзитета у Лувену. Овај свој предлог професор Лус поднео је конгресу у Брунсвику, где су се нашли на окупу историчари Западне Европе. Учесници су се сложили с потребом издавања оваквог речника.

НАШИ СТАРИ КАРНЕВАЛИ

бодније поживе. И данас, кад читамо описе неких карневалских свечаности из тога времена, чини нам се као да су то призори из најчудеснијих бајки. Сва тада позната техничка средства и проналасци коришћени су да би поједине слике или групе у карневалској поворци деловале што фантастичније. Нарочите машине дизале су у ваздух крилате децке, младиће и девојке који су приказивали разна митолошка бића и алегоријичне фигуре.

Карневалске свечаности приређиване су и у нашим приморским градовима. Странци који су их видели и учествовали у њима много их хвале, упоређујући их с карневалима у Италији, а доцније и са онима у Француској, за којима, кажу, у општој радости и забавама нимало не заостају. То се нарочито односи на карневал у Дубровнику, који је оставио значајан траг и у књижевности. Маскерате, покладне песме од којих је најчувенија „Јеђупка“ дубровачког алатарског мајстора Андрије Чубрановића, по свом постанку и ликовима везане су за карневал, доба радости, забаве, весеља и шарених маски.

И пре XVI века, у време поклада у Дубровнику су се изводиле шале, а било је и маскарата, које потсећају на древне паганске обичаје. Поједини занатски еснафи излазили су у дане карневала на дубровачке улице, уз пратњу бубња и чобанског рога. Једну од најстаријих карневалских поворки приређивао је еснаф дубровачких кожухара. У њој је било и чудесно маскираних лица, од којих је свако представљало понеки симбол. Испред ове поворке ишла је огромна птичурина с коњском главом и плашила свет отварањем чељусту.

Шала коју је искористио Марин Држић

Нису само занатлије учествовале у карневалском весељу. Маскирали су се и остали гра-

ђани, а и сељаци из околине долазили су у град са својим свирачима да присуствују веселим приредбама дубровачког карневала. Играло се и певало по свим улицама и трговима, па и у самој катедрали, где се вило коло грађанских и сељачких девојака и момака. Песме су имале шаљиву садржину; често су биле врло смеле, а и распојасане. Коледари, накићени и маскирани као чаробњаци, певали су пред кућама угледнијих грађана и својих пријатеља, јер у време карневала, под окрићем општег весеља, могло се рећи понешто и о ономе о чему се иначе ћутало. Последњег дана карневала — а то је увек био уторак — опште весеље достигло је врхунац. Тада би „шавци“, кројачи, маскирани као пастири, пред кнежевим двором изводили неке нарочите игре.

Под утицајем карневалских забав у италијанским градовима, и дубровачки карневал постао је раскошнији и шаренији. У њему су учествовали и грађани и племићи. У Дубровник долазе страни свирачи, мајорничари, жонглери, играчи и играчице, шарени свет из далеких страна, да својим вештинама забави већ ионако раздрагане Дубровчане. Племићи приређују игре под маскама, где се певало и свирало, приказивани позоришни комади, решитоване песме. Те игре биле су раскошне и трајале су по целу ноћ. И кад би се завршиле на једном месту, настављале су се на другом.

На улицама играли су пучани и пучанке, али и млади племићи, који су нарочито ноћу збијали шале, често врло грубе. Једну такву шалу, која се на крају ипак свршила добро, приказао је Марин Држић у својој „Новели од Станца“. И она се збила једне карневалске ноћи у старом Дубровнику.

ку, а жртва је био припрости сељак Станац, кога су збуниле чудесне маске. А тих маски било је свакојаких: изобличених лица, животињских глава и тела, с клеветушама и прапорцима, вила и виљевака, чаробника, ђавола и врачара, калуђера, језивих и чудовишних, смешних и веселих.

Последњи дани били су највеселији

Сродне маске ишле су у граду и певале песме које су биле написане за ту прилику. Многе од тих песама сачуване су и данас нам откривају како је изгледала карневалска поворка у старом Дубровнику. У њој је било група маскираних у шпанке — јеђупке, како су их звали — свакако најпопуларнија маска дубровачких карневала, која је дала и име познатој Чубрановићевој покладној песми. Биле су ту и „банке старице“, које су, као и јеђупке, прорицале будућност на смешан начин и нудиле лековите траве. „Калуђери дрмоши“, или „дрмојеви калуђери“, подерани и у ритаму, смешно су се јадали на своју судбину. „Тржнице“, продавачице хлеба, певале су о невољама свога заната и помињале имена својих непријатеља, градских чиновника и

тржних надзорника. „Пећници“, пекари, певали су у својој маскератој како месе тесто и пеку хлеб, а вунари, опет, о свом занату. Тако редом сви еснафи — „артари“, „мрчари“, „црењари“ (обувари) и многи други. И у Дубровнику су постојале нарочите покладне дружине („Непобитни“, „Лазарини“) које су се бринуле за поједине карневалске приредбе, за маске и за песме које ће се певати.

Последњи дани карневала били су највеселији. Био је то врхунац радости која је захватила све одреда. Калуђер је ишао подруку с вилом, млади пастир с „банком старицом“; све се измешало, и старо и младо, а од смеха и песме, радосних узвика и ичења разних продорних инструмената стварала се заглашна бука. По ред осталих, и дубровачки поморци, одевени у шарене источњачке хаљине које су доњети с далеких путовања, гурани су се кроз мноштво најчудеснијих маски, да би пред кнежевим двором извели своје игре. Све је било усковитла но, раздрагано и распевано — до на покладни уторак, у два наест сати ноћу, кад је отишао ван крај карневала. Сутрадан би се сви опет вратили свакодневном озбиљном и радном животу.

ДА НЕМА ЖЕЛЕЗНИЦЕ...

Сваког дана на десетине хиљада возова браздају земљину куглу, прелазећи неизмерна пространства. Њих покреће пара, нафта или електрична енергија. Њима се превозе путници, храна и разна друга роба: лекови, грађевински материјал, огрев. Шта би било да нема железница? Како би изгледали милионски градови кад би људи који станују у предграђима и долазе свако јутро на посао у варош морали да се наसेле тамо где су запослени? Како бисмо и куд ишли на годишњи одмор да локомотива није пронађена? Како бисмо упознавали далеке крајеве наше отаџбине и ко би од нас могао да путује у стране земље? Све су то питања на која нема одговора, јер смо сунше навикли на железницу. Она је ушла у наш живот, она га је развила и умногоме му дала данашњи облик. Да није ње, ни ми не бисмо живели на овакав начин који сматрамо да је сасвим природан.

Кад су у Италији за време Ренесансе одлучно победиле нове идеје, изменио се и њавни живот. Човек, који је раније под притиском цркве морао да гуши своје животне радости, да буде суморан и претерано побожан, да стрепи од вечног проклетства којим му је црква стално претила, сада се ослободио тог страха. Црквене литије, које су одјекивале од језања и удараца камицијом по сопственом телу, постепено се претварају у мас-

Као призори из најчудеснијих бајки

Најсјајније маскиране поворке приређиване су за време карневала, месојеђа или поклада. Од црквених традиција сачувало се само одређено време, кад је црква својим верницима допуштала да мало сло-

ле које су летеле од једне шупљине до друге, а затим их је посматрао кад су подносили свој извештај. Правац њиховог лета при игри означавао је правца у коме се налази нов дом, а жетина лета и треперење крила били су у складу с квалитетом наћеног дома.

Рој је доноси одмах одлуку и пчеле настављају да игром бране свој „предлог“. Неке предлажу шупље стабло које се налази на око 100 метара од гране на коју се рој спустио, друге су за то да се рој смести у пукотину неке напуштене стаје. Често постоји неколико фракција, од којих свака предлаже други стан.

Све док се поједине групе залажу да се прихвати њихов предлог, рој се не миче. Затим једна по једна група одустаје од свог предлога и прелази на страну заступника другог мишљења. Најзад, све пчеле чија је дужност била да траже нов смештај изводе своју игру у истом правцу. Тек тада се рој откида од гране и, вођен извиђачима, одлеће у нов стан.

Тај начин мирног и стрљивог убеђивања по праву доноси најбољи резултат. Показало се да је „странка“ која је у овој дебати однела победу готово увек изабрала најбољу „кућу“. Догађа се, међутим, да се ове дебате не сврше срећно, то јест да се не дође до заједничке одлуке. Линдауер је једном посматрао рој који је пуних четрнаест дана дискутовао и није могао да се сложи. Најзад је изградио гнездо под ведрим небом и чим су наступили први мразеви читав рој је настрадао.

Кад се од једне велике колоније одвоји рој пчела, он не одлеће одмах у нов „дом“. Рој се обично спусти на неко оближње дрво или жбу, где образује живу допту, с краљицом у средини. После киве „дискусије“, која може да потраје неколико часова, а понекад и дана, рој доноси заједничку одлуку и одлеће у ново склониште — какву подесну пукотину или дупљу дрвета.

Доктор Линдауер, професор универзитета у Минхену, објавио је недавно у познатом часопису „Природа“ чланак у коме објашњава како пчеле доносе одлуку о томе где да се настане после напуштања старе заједнице.

Из велике колоније пчела одвајају се ројеви онда кад у кошници има нектара у изобиљу и кад су хелије саћа пуне меда. Неколико дана пре издвајања роја, пчеле-радице,

враћајући се с „лаше“, откривају да за нектар који су доделе нема више потребе, а ни места. После тога оне одлећу, али не да би тражиле и скупиле нектар. Уместо тога, оне испитују пукотине у стенама и стара, шупља стабла. Некакав нервни механизам у њиховом телу „потсетује“ их је да кад заједници више није потребан нектар ускоро ће јој бити потребан нов дом.

И док рој на грани узбуђено тражи, пчеле које су ишле да траже ново станиште подносе своје „извештаје“. Оне то чине нарочитим начином лета, такозваном игром, као што посебним начином лета „саопштавају“ својим „другарицама“ где су нашле добру пашу. Доктор Линдауер обележио је пче-

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

НЕВОЉЕ БЕЗ МРАВА

Холандска влада одлучила је да увезе из суседних земаља 100 до 200 милиона мрва. Ова мера показала се неопходна ради одбране дрвета од паразитских инсеката, с обзиром да су холандски мрви готово потпуно искористени у току последњих десет година.

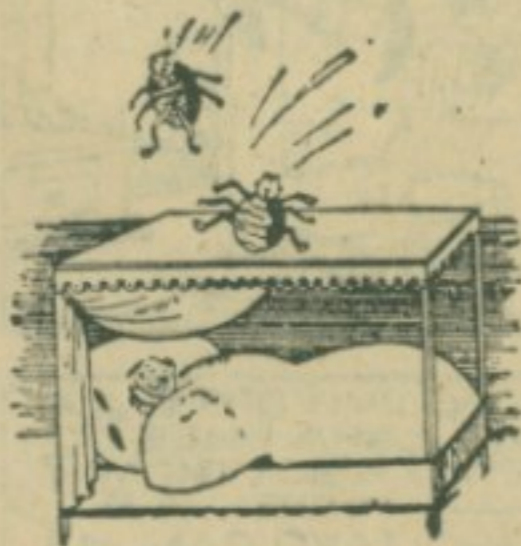
САТЕЛИТИ ВЕШТАЧКИХ САТЕЛИТА

Неки од вештачких Земљиних сателита који ће бити пуштени у атмосферу у току Међународне геофизичке године имаће и сами своје сателите. Они ће бити начињени од пластичне материје, а испуштаће их сами сателити у тренутку кад буду достигли највишу висину. Тада ће се они аутоматски напуњити водоником и, тако надувани, имаће пречник готово једнак главном сателиту. Међутим, као знатно лакши, ти сателити другог степена биће погоднији за мерење густине ваз-

духа на тим висинама, у ком циљу су и начињени.

КАКО ЈЕ ПОСТАЛА ПОСТЕЉА С БАЛДАХИНОМ?

Постеља с балдахином није постала захваљујући човековој тежњи за лепим. Сврха балда-

хина била је да чувају спавача од гамади која је ноћу падала с таванице на постељу.

МАХАЛЕБ

Махалеб је арапска реч и означава врсту црне дивље трешње од чије се лишћа, цветове и плода праве разне мирисаве воде.

КИТОВО МЕСО — НОВА ХРАНА

По мишљењу неких норвешких стручњака, није далеко дан кад ће се у много великим количинама јести китово месо. Ово досад није било могућно, јер није постојао начин да се месо ових циновских сисара добро конзервира и транспортује. Међутим, они мисле да ће се китово месо моћи много дуже одржати и конзервирати ако се одмах после убијања кита у његово тело убризгају извесни антибиотици.

ЕЛЕКТРИЧНА МИШЛОВКА

Пронађена је електрична мишловка, која може да убије неколико мишева одједном. То је, уствари, кутија од пластичне материје у облику полукруга, чији је под од цинка. Кад миш уђе у њу и стане на цинк, затвори електрично коло и струја га убије. Како се струја налази само у унутрашњости мишловке, то је безопасна за децу и домаће животиње.

Највећи РАСАДНИК НА СВЕТУ

Б то је то за време првог путовања капетана Кука око света (1768—1771) кад је млади и амбициозни енглески ботаничар Џозеф Бенкс, члан Кукове експедиције, дошао на мисао да прикупи изванредној биљкама које расту на свих пет континената. Али, мада је у домовину донео знатан број биљних врста, он није био задовољан. Сад је већ сањао о томе да створи велики „резерв биља“ у коме ће се гајити најразличитије врсте. Испунила му се и та жеља: поверена је баш њему управо над краљевским вртovima у месту Кју, недалеко од Лондона.

Први „конквистадор“ биља

У тим вртovima, које ће водити пуних четрдесет година, ботаничар је затекао значајне примерке ретког дрвећа и цвећа, као и више стаклених башта у којима су сазревали ананаси, смокве, лимунови, поморанџе, мандарине и други плодови топлих поднебља.

Не губећи време, Бенкс шаље на пут око света Франсиса Масона, једног од првих бота-

ничара Енглеске, да нађе нове корисне врсте дрвећа, шибља, трава и другог биља. Тако је, пре готово 200 година, Франсис Масон био први „конквистадор“ биља који је путовао

Нелзон, учесник треће Кукове експедиције, у којој је велики истраживач трагично изгубио живот на Хавајским Острвима, 1779 године.

Нешто касније, 1787, Бенкс је наложио Нелзону да крене бродом „Баунти“, али да се претходно снабде с доста дрвених чаброва напуњених земљом, у које ће пресађивати

у Африку и на атлантска острва у екваторском појасу. Између осталог, њему имамо да захвалимо што је здравца пренет у Европу. Други ботаничар-морепловац био је Дејвид

младице с разних острва Јужног Мора. Међутим, на „Баунтију“ избије побуна. Нелзон и капетан Блај напусти брод и у обичном чамцу пређу готово 6.000 километара до Тимора,

никад се у животу нисам осећао угодније“ — изјавио је један. Своју реакцију на осећај „губљења“ тежине други је описао као неку врсту неверице, или чак лаког осећања нечег забавног. Један пилот, који је том приликом затворио очи, имао је утисак да му глава постаје свс већа. Међутим, изванредно број осећања се прилично нелагодно. Симптоми те нелагодности били су лака вртоглавица, знојење, главобоља, или умор.

САРАОРИ

Сараори су становници неких села у Турској који су били ослобођени од плаћања пореза и других дажбина, али су, у накнаду за то, вршили јавне радове: одржавали друмове, утврђења и томе слично.

где Нелзон умре. Али, Бенкс је одмах нашао новог „ловца“ биља, Кристофера Смита, који је 1791 успео да пресади на Јамајку хлебно дрво, које је до тада расло само на Антилима.

Како је пронађен „Вардов суд“

Из године у годину, неустрашиви пионири Кјуа одлазили су у тропске пределе обеју Америке, Африке, Мале Азије, Алгила и Индонезије, излажући животне опасности само да би дошли до нових биљних врста и до података о условима под којима успевају. Оно што су скупљали није била само жива флора, већ и суви, пресовани примерци за будући велики хербаријум, који данас има шест милиона врста растлиња.

Бенкс је од првог дана било јасно да његов подухват неће успети ако не буде имао узгајаче за негу биља разних поднебља. Зато је затворио курсеве из баштованлука, чија се традиција и данас наставља. После тога, створио је низ огледних вртова готово по целој земљиној кугли. Сваке године у Кју долази по двадесет младих баштована, који ће овде стечено знање примењивати кад се врате својим кућама. Ови људи данас заузимају веома одговорна места у око 200 ботаничких вртова у свету.

Једног дана, 1830 године, савским случајно, лондонски лекар Натенијел Вард допринео је да баште Кјуа постану највећи расадници на свету, како су и до данас остале. Наиме, он је ставио чауру с ларвом једног лептира у прегрнут влажне земље и све то положио у херметички затворену теглу. После извесног времена, уместо да у тегли угледа лептира, приметио је како из земље ниче сасвим мала папрат. Не знајући, Вард је са оном земљом био унео и њено семе. У стакленом суду папрат је расла пуне четири године, захваљујући влази која је најзначајније покривала унутрашње зидове суда и падала на земљу. Тако је пронађен „Вардов суд“, мала стаклена башта у којој ће семе и младице чак и великих дрвета моћи несметано да се развијају док недељама и месецима буду путовали из своје отаџбине у друге крајеве света.

Огромне плантаже скупценог дрвета

Ускоро је на стотине оваквих судова кренуло из удаљених земаља према Енгле-

ској, богатеји вртове Кјуа новим биљним врстама. Данас, захваљујући њима, у Лондону олемењена мадајска банана шаље се, рецимо, на плантаже Острва Тројства, или се бразилијански орах, такође олемењен, упућује у разне земље ради расада. Благодарећи вековном искуству стручњака из Кјуа, кинин, чија је постојбина Перу, пресађен је у Индију и на Цејлон, а кинески чај у Асам и Натаал.

Али, да би једна биљка могла успевати у крају где до тада није расла, она се за то мора претходно оспособити. И то је један од послова стручњака из Кјуа. Поред осталих, потпуни успех постигнут је код азалеја и рододендрона, чија је постојбина на Хималајима, а слично се догодило и с хевејама. Као што се зна, од сока из стабла хевеје добија се каучук, а од њега гума за аутомобиле и бицикле. Монопол у гајењу хевеје припадао је Бразилији, али је управа Кјуа обећала доносиоцу, ма ко то био, за сваких 10.000 семенки хевеје по 10 фунти, што је за оно време била велика сума. Убрзо је прикупљено довољно семена, које је засађено у топле леје. Већ у лето 1876 добијено је око 2.000 младица, које су стављене у „Вардове судове“ и послате на Цејлон и Малајска Острва. Није прошло много а тамо су створене огромне плантаже овог скупценог дрвета.

Научни сарадници ботаничког центра у Кјуу нису проналазили само привредно корисне биљке и откривали чему све могу да послуже, већ су дошли и до многих врста украсног биља. Крајем сваке године, научно одељење вртова Кјуа издаје велики каталог, у коме су назначене биљне врсте чије семе могу поручити експерименталне ботаничке станице било које земље у свету.

Данас вртови и стаклене баште Кјуа располажу ботаничким парком од 120 хектара, великим хербаријумом, библиотеком са 50.000 томова и огромним простором за расад и прилагођавање култура. Изгледа чудно, али је истина да путници из многих земаља света могу овде видети поједине биљке из своје отаџбине за које нису ни знали да постоје.

ВЕРОВАТИ ИЛИ НЕ...

РАЗНОСАЧ СУПЕ — ГЛАВНИ КОМАНДАНТ

Главни командант јаничара, турске стајале војске која је била главни ослонац у завојевачким походима, носно је званичну титулу „разносач супе“. Његови

први потчињени имали су титулу „главни кувар“, а виши официри титулу „главних разносача воде“.

САВРШЕН ОТАЦ

Вилијам Гресвел (1765—1854) из Дентона, у Енглеској, почео је да штеди за школовање својих „синава“ још пре но што их је уопште имао, заправо од своје једанаесте године. Гресвел је касније имао седам синова, од којих су петорица постали професори колеџа, један управитељ основне школе, а један хирург.

СТРЕЛОМ НА МЕДВЕДА

Седамдесетогодишњи Роберт Ворд из Мисуре, у аме-

ричкој савезној држави Монтани, убио је помоћу лука и стреле једног мрког медведа тешког 120 килограма. Ворд је страстан ловац, али у лов никад не носи друго оружје сем лука и стреле.

СВЕ ПО ТРИНАЕСТ

Џенет Хорис из Филаделфије, у Америци, има 13 деце, 13 нећака, 13 нећакиња, 13 унучади и 13 праунучади.

ДА НОЖ НЕ БУДЕ ЧАЧКАЛИЦА...

Познати француски државник кардинал Ришеље (1585—1642) први је увео у употребу ножеве са заобљеним врхом, да би на тај начин спречио своје госте да врхом ножа чачкају зубе. Све до тог времена

ножеви су имали зашљене врхове и људи су се њима често служили као чачкалицама.

ПОДА МИНУТА БЕЗ ТЕЖИНЕ

На недавно одржаном Међународном астронаутичком конгресу, седамнаестом по реду, прочитани су извештаји шестнаесторице пилота који су око пола минута „лебдели“ под условима „гравитације нула“, појаве кој се јавља приликом изузетно брзог обрнаварања авиона.

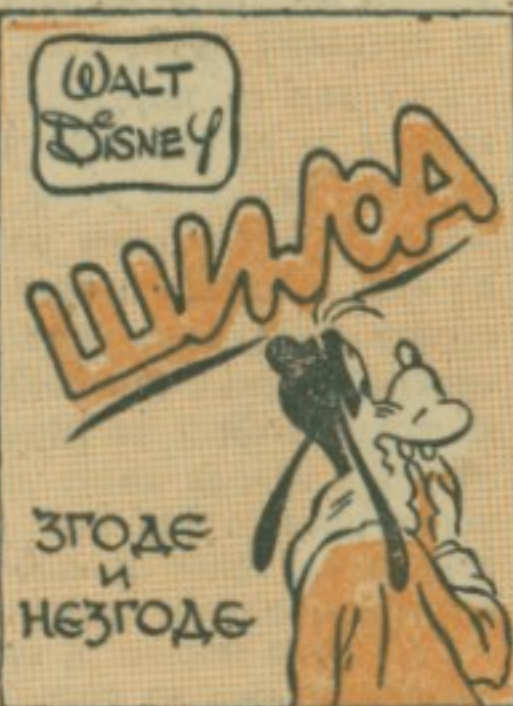
Већина пилота изјавила је да им је осећај да су без тежине био пријатан. Један од њих чак је рекао да би се он, ако би могао да бира врсту одмора, неизоставно одлучио за „стање без тежине“. Сви ови извештаји од огромног су аеромедицинског значаја.

Пилоти који су били изабрани за овај опит имају између 25 и 40 година, а извели су га обрнаварањем на млазном авиону „Локхид Т-33“ са висине од 6.000 метара. Том приликом утврђено је да се стање „гравитација нула“ може одржати најдуже 40 секунди.

„Гравитација нула“, или стање без тежине, настаје кад се привлачна снага земљине теже изједначи са снагама проузрокованим кретањем авиона, то јест кад једна другу потиру.

Шта су пилоти осећали за оних пола минута кад су били без тежине?

„Моји унутрашњи органи били су у савршеном реду и

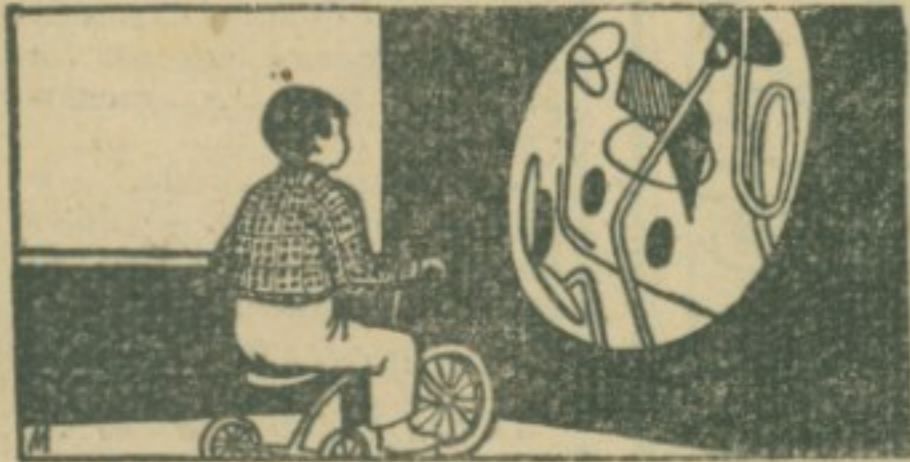

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ТРИЦИКЛ У СЛУЖБИ УМЕТНОСТИ

У њујоршком Музеју савремене уметности постоји један кутак намењен најмлађим посетиоцима. Ту деца и девојчице могу лако, кроз илустрацију, да упознају разна сликарска дела. За

под је причвршћен мали трицикл. Кад неки малишан, седећи на њему, окрене педале, трицикл се неће покренути с места, али ће се зато пред њим, на једном екрану, смењивати разна сликарска радова с потребним објашњењима.

МИКРОФОН У СРЦУ

Амерички лекар Дејвид Луис, носилац Нобелове награде, усавршио је испитивање срца помоћу сонде на тај начин што јој је додао систем за одашивање ултра-звуча. Сонда, која при крају има нарочити „отпреник“, уноси се у срчану комору, чији зидови враћају одјек ултра-звуча. Сасвим мали микрофон

друге сонде прима одбијени звук, који се специјалним танким каблом спроводи до апарата за бележење. Временска разлика између одаслатог ултра-звуча и примљеног одјека служи као основа за прорачунавање колико је срчана комора оболела особе увећана и каква разлика постоји између леве и десне стране срца.

ВРЕДЕ ЛИ ТЕСТОВИ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ?

Последњих година у многим западним земљама широко се примењује метод испитивања интелигенције тестирањем, за који се сматрало да неопозиво открива стварне могућности и обдареност деце. Према том методу, ако једно дете даје у школи слабије резултате од оних које предвиђа његов тест, значи да не улаже довољно труда. Међутим, енглески научник М. Пизон, члан Националне фонда-

ције за истраживања у области васпитања, сматра да тестирање нема ону вредност која му се приписује.

У сарадњи с једним својим колегом, Пизон је испитао 10.000 деце и проучио њихове раније тестове. На крају, они су дошли до неочекиваног закључка: да су школски успеси из књижевности и математике били увек већи но што се према њиховом тесту могло претпоставити. Према Пизионовом мишљењу, савремени метод испитивања интелигенције није непогрешив и зато га треба исправити.

ФОТОГРАФСКА КАМЕРА ЗА АМАТЕРЕ

Највећи проблем за све фотоаматере претставља одређивање бленде и експонаже при снимању. Ту се треба руководити временским приликама, екстеријером, положајем и даљином предмета који се снима. Због лоше оцене свих услова, многи снимљени прикази никада нису, као фотографије, угледали светлост дана.

Недавно је у Америци пуштена у продају аутоматска фотографска камера са „електронским оком“, које изванредно прецизно регулише отвор бленде и експонажу. Ова електронска ћелија је врло осетљива и на најнезнатнију светлосну промену. Ако приликом снимања и најмањи облачак закљони сунце, или се фотографисани објект ма на који начин нађе у сенци, она ће сама, без икаквог ручног подешавања, извршити потребну исправку, тако да ће снимак успети макар се камера налазила и у рукама детета.

ЦЕПНА ТЕСТЕРА

Израђена је једна нова врста тестере, много практичнија од досадашњих. То је, у ствари, комадић канапа дуг око пола метра, начињен од силикона и челика, који на крајевима има две алке за прсте. Као и сваки канап, и овај је савиљив и може се смотати и ставити у цеп. Ова тестера је нарочито погодна за баште и неприступачне честаје; вуче се час једном, час другом руком, те се може сећи и у врло узаном простору.

УЗРОЦИ КРАТКОГ ЖИВОТА

По мишљењу једног лекара из Филаделфије, два најважнија узрока брзог старења су бриге и неправилна исхрана. Ако би се ово отклонило, човечји век би могао достићи сто година. Савремени човек повлачи се из активног живота у 65 година, јер је заморен, а то је, по речима овог научника, доба кад он треба у потпуности да одржи на висини своју „позитивну енергију“. Што се тиче начина исхране, доказано је да би се болести смањиле на половину кад би се људи паметније хранили.

УКРШТАЊЕ АНТИБИОТИКА

Један њујоршки лекар сматра да ћемо ускоро имати много боље и ефикасније антибиотике захваљујући њиховом одгајивању. „Као што данас, укрштањем и селекцијом, добијамо боље расе коња или других животиња, — вели он — тако ћемо, истим поступком, стварати и много корисније антибиотике“. Овај научник је успео да одгаји и укрсти извесне антибиотике, што га је учврстило у веровању да је ово тек почетак једне нове ере у њиховом добијању.

СВИЊАМА НЕ СМЕТА БУКА

Према искуствима америчких фармера, јака бука млазних авиона непријатно утиче готово на све домаће животи-

ње. Изгледа да због ње слабије једу, спорије расту и мање се гоје. Једино свиње не маре за ту буку, јер напредују као да ње уопште нема.

СЕМЕ ПОД ЕЛЕКТРИЧНИМ УДАРОМ

Направа за побољшање квалитета семена израђена је у Америци. То је мали електрични уређај у облику цевчи, у коме се семе подвргава малом електричном удару. Такво семе много брже клија него обично. Сам апарат је веома једноставан, а руковање просто.

ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ПОЖАРА НА АВИОНИМА

Два америчка научника начинила су уређај који аутоматски спречава ширење пожара на авиону ако се он при паду упали. Захваљујући овом изуму, пожар остаје ограничен само на оштећени део авиона.

ЖЕЛЕ-БОЈЕ

Захваљујући проналаску такозваних желе-боја, сада ће свако моћи да обоји било који предмет а да не мора претходно да раствара боју и подешава тон који жели. Довољно је ову боју ставити на четку, као пасту за зубе, и њоме премазати део намештаја, гвоздени оград и слично. То је постигнуто с једном врстом полуметалне боје, која је тако уједначена да није потребно никакво мешање. Она се већ појавила у продаји у САД, и то у великим и малим тубама. Велика туба доволна је за површину од 12 квадратних метара.

КАО ОД КАШМИРСКЕ ВУНЕ

У Аустрији је усавршен машински процес ткања орлонског влакна. Тканина добијена на овај начин изгледа тако као да је израђена од најфиније кашмирске вуне. Лако се пере и врло је трајна, а засад се производи у шест боја.

ШЕЗДЕСЕТ ХИЉАДА КУГЛИЦА У НАПРСТАК

Шведска индустрија сатова прави кугличне лекаје дуге 1,1, а високе 0,7 мм. Они садрже по три куглице чији пречник износи свега 0,394 милиметара. Куглице су толико мале да их у обичан напрстак може стати 60.000 комада. Ови микро-лекаји имају широку примену. Сем у индустрији сатова, употребљавају се и код малих електромотора, за електричне апарате за бријање и многе друге инструменте.

ФОТОГРАФСКА КАМЕРА КОЈА СНИМА И ЗВУК

У Чикагу је израђена 16-миллиметарска камера, уствари комбинација фотографског апарата и магнетофона, која истовремено врши снимање и бележи звук. За регистравање звука служи трака од гвозденог оксида која се налази уз ивицу филма. Засад је цена ове камере прилично висока, али се произвођачи надају да ће моћи да сниже трошкове у толикој мери да она постане приступачна и аматорима.

ЈОШ ИЗ ВРЕМЕНА КОЛОНИЗАЦИЈЕ

У држави Масачусетс, у САД, тек недавно је укинута законски пропис још из колонијалних дана по коме је свако могао убити лице које покуша да пређе границу између Род Ајленда и Масачусетса.

КО СУ БИЛИ ПРОТОКЛЕФТИ?

Протоклефт је грчка реч, а тим именом називане су поглавнице хајдука у ранија времена у Грчкој.

ШТА ЈЕ КУЛ?

Кул је стара руска јединица за мерење жита и брашна, а износила је 300 руских фунти за ражано брашно, 360 за ражано зрно, 260 за јечмено, и 237 за zobно зрно.

... „спака“, што значи пас, једина је данас позната реч старог језика којим се говорило у Меди-

ји, великој краљевини у Предњој Азији коју је, 566 године пре наше ере, уништио Кир и присајединио је Персији.

... змија увијена око штапа симболизује укреноно зло. Стари Грци прететављали су бога лекарства Ескулапа са штапом око кога се увијала змија. Тај знак сачуван је до данас као симбол лекарства.

... сир ементалер добио је име по Ементалу, области у швајцарском кантону Берн, где се производи.

... у Африци расте једна врста дрвета чије су гране обрасте дугачким бољњаким израштајима који са-

држе знатне количине биљног уља. Те боље становници Африке употребљавају као свеће.

... по мишљењу неких научника, назив „Влах“ келтског је порекла. По имену једног већег келтског племена стари Немци називали су именом „Влах“ све Келте, а доцније и све друге негерманске народе. По истом том тумачењу, „Влах“ и енглески назив „Велс“ имају заједничко порекло.

... наука која проучава гнезда зове се калнологија.

... индонезанско племе Минангкабао употребљава за кува-

ње кафе лишће ове биљке, а не њен плод.

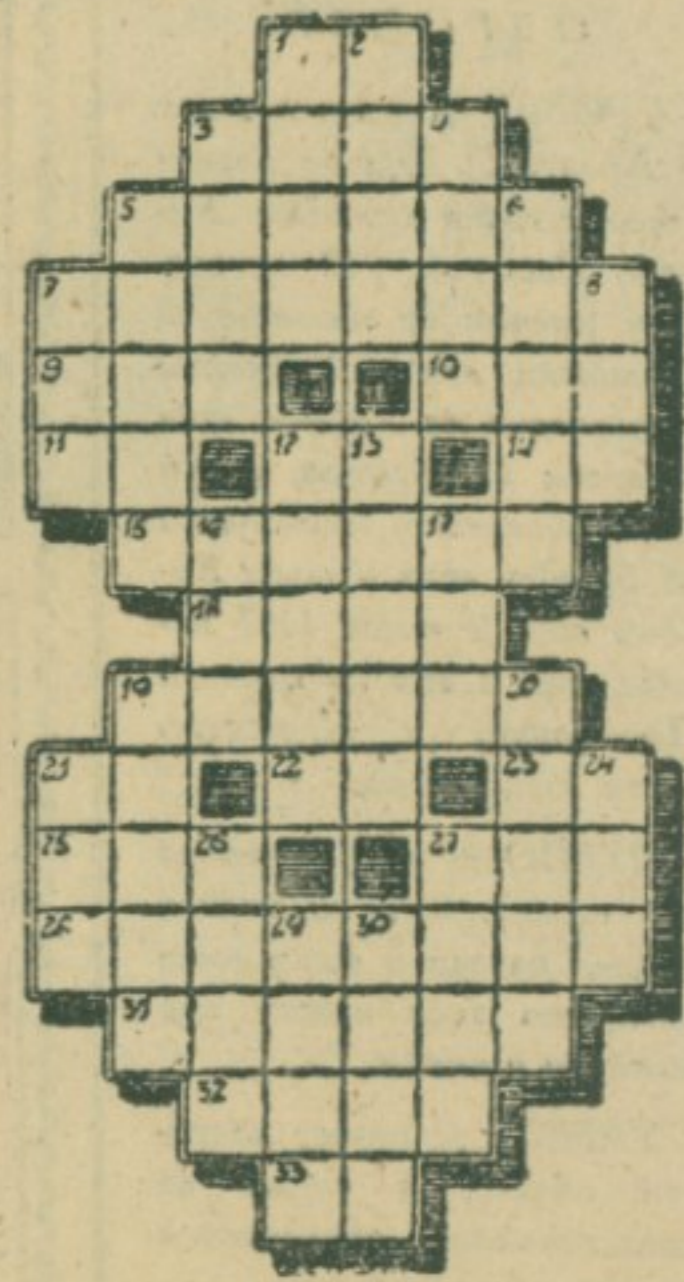
... за прву новинску агенцију у Србији сматра се „Телеграфски биро“, основан у уредништву београдског листа „Исток“ за време рата против Турака 1876—77 године. Телеграми тога бироа, углавном ратни извештаји, продавани су за 10 пара динарских.

... Лондон, главни град Велике Британије, основан је, 55 године пре наше ере Јулије Цезар.

Водоравно: 1) хемиски знак за баријум; 2) део одеће; 3) део сликарског прибора; 4) једна гљива; 5) аждаха; 6) римски песник; 7) упитна замена; 8) предлог; 9) два суседна слова; 10) планина југозападно од Костура; 11) емират у северозападном делу Арабијског Полуострва; 12) лука на Шат-ел-Арабу; 13) иницијали шкотског филозофа и историчара; 14) два иста слова; 15) иницијали аутора романа „Ворба за Флорину“; 16) прва кред; 17) личност из једне Шекспирове трагедије; 18) општи изглед неког места; 19) вулканско острво у Италији; 20) буре са воду; 21) једна нота.

Усправно: 1) једно од Малосундских Острва; 2) позив; 3) украсна биљка; 4) римски државник (109—32 пре наше ере); 5) котлина у горњем току Вардара; 6) име грчког јунака из Тројанског рата; 7) индустријска биљка; 8) место у Француској; 9) притока Конга; 10) место у Француској; 11) наше острво; 12) прави час; 13) планина у Африци; 14) турски историчар с краја 17 и почетка 18 века; 15) статуа; 16) грчка богиња ерибе; 17) индиски новач; 18) страна женског име; 19) норвешко мушко име; 20) урник.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) киви; 2) моруна; 3) сирак; 4) Штар К(очџ); 5) уман; 6) Сав; 7) роб; 8) Ката; 9) из; 10) латис; 11) азимут; 12) Ери; 13) анилин; 14) слика; 15) ос; 16) каша; 17) св; 18) ода; 19) Срем; 20) ти; 21) Отело; 22) Невада; 23) Сава. Усправно: 1) Кораб; 2) Иран; 3) вул; 4) Ин; 5) мимоза; 6) апатит; 7) сури; 8) Крас; 9) сакун; 10) новела; 11) Скот; 12) Само; 13) сред; 14) став; 15) ова; 16) ес.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Изгубљена лопта

Два дечака играла су се гуменом лоптом у неком парку. Изненада, лопта упале у некакав гвоздени канал који се налазио на средини парка. Канал је био вертикалан, дубок један и по метар и нешто мало шири од саме лопте. Сви покушаји дечака да извуку лопту остали су безуспешни. Већ су је били прежалили и спремали се да напусте парк, кад се појави чувар. Сазнавши у чему је ствар, саветовао дечаке како да поступе. И заиста, они су на тај начин врло лако дошли до своје играчке. Шта им је то саветовао чувар парка?

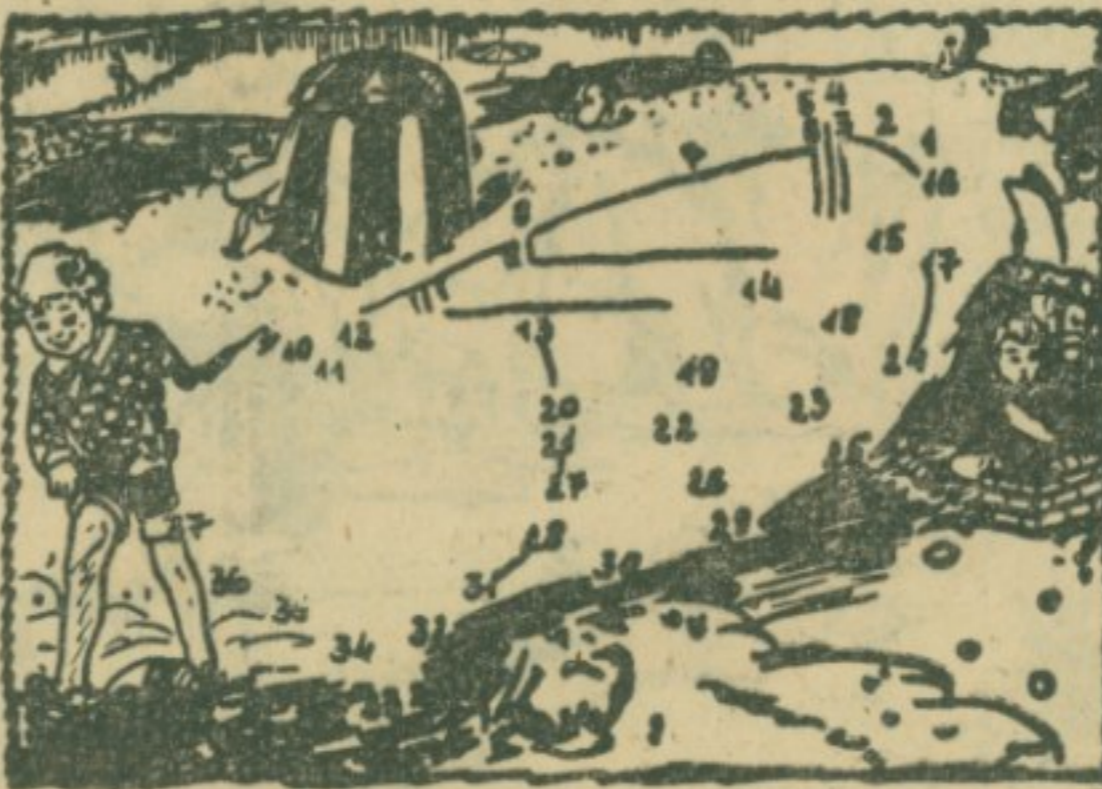
(Геник & Лџов (Геник ет))

У једном потезу

вино изнал помораничне коре, што вода има већу густину ре. Ово настаје услед тога од вина.

Од тачке до тачке

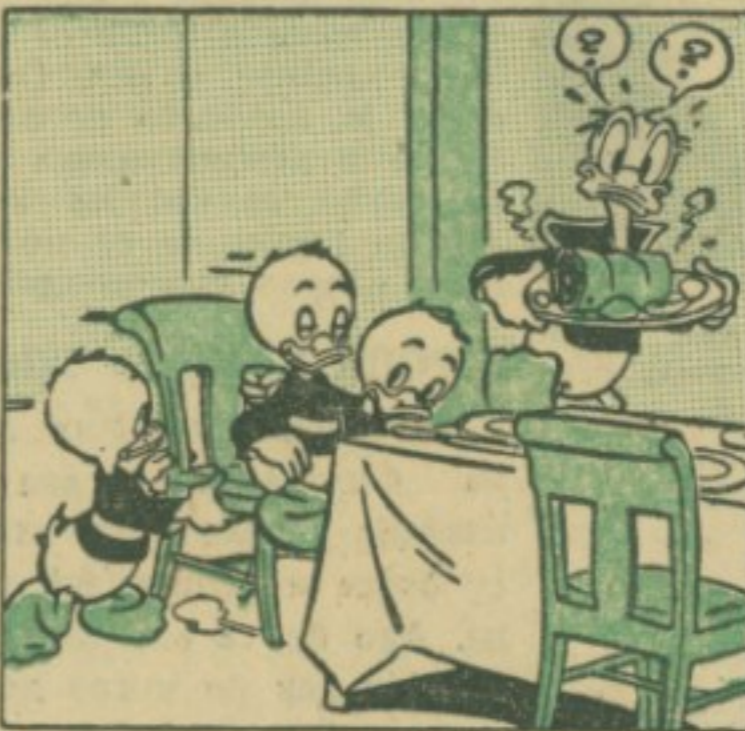
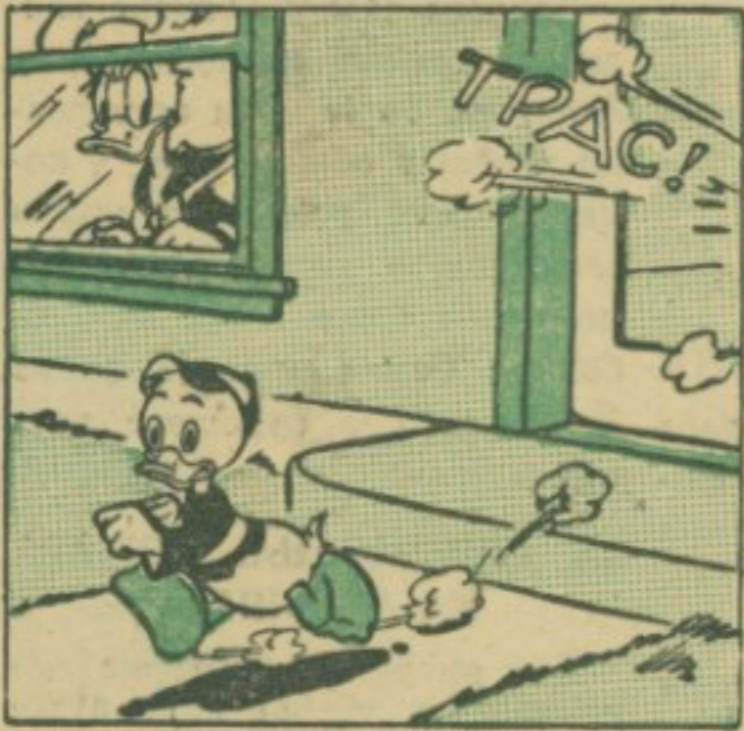
Вештина с помоћанцем

Да бисте могли да изведете овај експеримент, треба да имате кору од поморанце, односно једну њену половину. При дну начините два отвора и кроз сваки провучите по једну сламку. Затим сипајте у вину чашу вина, нешто мање од половине, ставите кору од поморанца, чији пречник треба да је нешто мањи од чашиног, и преко свега сипајте воду.

После овога не остаје вам ништа друго него да посматрате. Видећете да ће кроз једну сламку вино почети да се креће навише, док ће се кроз другу вода спуштати у вино. На крају експеримента вода ће бити на дну чаше, а

добро заострену оловку, па вежите редом све бројке од 1 до 38.

Дакле, шта то дечаки праве на плажи?

НЕМА БОЈАЗНИ

— Молим вас најлепше, — упозорава чувар ловишта Шиљу — будите пажљивији него прошле недеље. Ганали сте зеца, а догодили сте мене.

— Будите без бриге, — и мирује га Шиља. — Данас ћу нишанити у вас. Тако ћу ваљда погодити зеца.

ПОЗНАЈУ ГА

Попај: Гае, опет имаш сат који ти је украден прошле недеље! Како си дошао до њега?

Пера Жлера: Сасвим једноставно. Попов је био толико глуп да га однесе и заложни завод. А тамо су одмах познали да је мој.

НАЈБОЉА ТАКТИКА

Белка: Гајо, је ли синчић твог суседа почео да говори?

Гајо: Није, а и зашто би? Он је већ од првог дана увидео да добије све што зажели чим се само расплаче.

ХТЕО ДА ПРЕСКОЧИ

Паја тужио суду свог суседа за лаку телесну повреду. Судија саслушава тужитеља.

— И тако, кажете, ваш сусед вам је опалио један шамар. Шта је после било?

— После... после ми је опалио трећи.

— Како трећи? А други? — Други сам опалио ја немцу, — објасни Паја.

Који је одговор шачан

ТРОВРХ се налази у:

Босни
Хрватској
Македонији
Црној Гори

ПУГИО је:

стари римски град чувено бојиште у Старом веку
оружје које је служило као украс вулкан

ТЕРЕЛА је:

справа од метала
врста трешње
стари плес
планина

ХУНЂАР је:

титула
град у Азији
источњачко слатко пиће
стари коњски спорт

ОДГОВОР:

ТРОВРХ је планински врх у Хрватској који се налази северисточно од Мале Капеле. Висок је 940 метара. Тим именом се називају и планински врх у Хрватској југозападно од Удбине, који је висок 1234 метра, затим врх у Хрватској југозападно од Бучића, села у пољу Крбаве, који је висок 1197 метара, као и врх на планини Пљешивици, у Хрватској, висок 1646 метара.

ПУГИО је нож оштар са обе стране, који су носили римски цареви и виша војна лица као знак власти над животом и смрћу.

ТЕРЕЛА је магнет лоптаста облика, а служи за претстављање и приказивање земаљског магнетизма.

ХУНЂАР је персиска реч и означава онога који има власт над животом и смрћу. То је једна од титула бивших турских царева.

Безболовине Малог Цонџа Морнара-Тома Траута и Кинеза Шанг-Лина

